



JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 22.05.2021
Published /Yayınlanma 31.07.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Çoban, A. & Ergenekon, Ö. (2021). Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinin okul öncesi eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(72), 1683-1699.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2570>

Doç. Dr. Ahmet ÇOBAN
<https://orcid.org/0000-0002-8177-5670>

Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Diyarbakır / TÜRKİYE

Uzman Ömer ERGENEKON
<https://orcid.org/0000-0001-9964-5535>

Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Diyarbakır / TÜRKİYE

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ KURUCU ÜLKELERİNİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF THE PRESCHOOL EDUCATION SYSTEMS OF TURKEY AND THE FOUNDING COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Issue/Sayı: 72

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinin okul öncesi eğitim sistemleri incelenmiş, elde edilen sonuçlar doğrultusunda Türkiye ile Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg okul öncesi eğitim sistemleri karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda, Türkiye’de okul öncesi eğitim sisteminde yaşanan bazı sorunlar tespit edilerek, bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma, betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yolu ile elde edilmiştir. Araştırmanın verileri amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Bu kapsamda çalışma, Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden olan Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg ile sınırlandırılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; Türkiye’nin, okul öncesi eğitimin amacı, yapısı, yönetim ve denetimi, okul öncesi öğretmenleri yetiştirme süreci, okul öncesi öğretmenlerin mesleki statüsü ve toplumsal rol tipolojisi ile okul öncesi eğitim programı bakımından Avrupa Birliği kurucu ülkeleri ile genel olarak benzerlik gösterdiği görülmüştür. Buna karşın; Türkiye’nin Avrupa Birliği kurucu ülkelerine göre, okul öncesi eğitimde finansal kaynakların sağlanması, okul öncesi eğitimde ücret durumu, okul tercih hakkı, eğitim-öğretim süresi ve sınıflarda yardımcı personel bulundurma durumu bakımından farklılık gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca Türkiye’nin Avrupa Birliği kurucu ülkelerine göre, okul öncesi eğitimde okullaşma oranında, çocuk başına yapılan yıllık harcama miktarında ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından da geride olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle, Türkiye’nin okul öncesi eğitim sisteminin nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesine yönelik şu öneriler geliştirilmiştir: Türkiye’de okul öncesi eğitime, yerel yönetimlerin daha fazla finansal destek sağlaması için yasal düzenleme yapılabilir. Okul öncesi eğitimde, okullaşma oranında istenilen artışın sağlanabilmesi için 5 yaş, zorunlu eğitim kapsamına alınabilir ve okul öncesi eğitim ücretsiz sağlanabilir. Merkezi bütçe doğrultusunda sağlanan eğitim harcamalarında okul öncesi eğitime daha fazla kaynak aktararak okul öncesi eğitimde yıllık öğrenci başına harcanan para miktarı artırılabilir. Okul öncesi eğitimde, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının düşürülmesi için belli bir planlama çerçevesinde okul öncesi öğretmenleri atamasında artışa gidilebilir.

Ayrıca her okul öncesi öğretmenine bir yardımcı personelin tahsis edilmesi fayda sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Eğitim, Okul Öncesi, Eğitim Sistemi, Türkiye, Avrupa Birliği Kurucu Ülkeleri.

ABSTRACT

In this research, the pre-school education systems of Turkey and the founding countries of the European Union were examined, and the pre-school education systems of Turkey and Germany, France, Italy, the Netherlands, Belgium and Luxembourg were compared in line with the results obtained. As a result of this comparison, it is aimed to identify some problems in the pre-school education system in Turkey and to develop solutions for these problems. The research was carried out with a descriptive survey model. The data of the research were obtained through document analysis, one of the qualitative research methods. The data of the study were collected by criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling types. In this context, the study is limited to Turkey and the founding countries of the European Union, Germany,

France, Italy, Netherlands, Belgium and Luxembourg. Descriptive analysis technique was used in the analysis of the obtained data.

According to the findings obtained as a result of the research; It has been observed that Turkey is generally similar to the founding countries of the European Union in terms of the purpose, structure, management and supervision of pre-school education, pre-school teacher training process, pre-school teachers' professional status and social role typology, and pre-school education program. However; It has been determined that Turkey differs from the founding countries of the European Union in terms of providing financial resources in pre-school education, wage status in pre-school education, freedom of choice of school, duration of education and availability of auxiliary staff in classrooms. In addition, it has been determined that Turkey is behind the European Union founding countries in terms of preschool enrollment rate, annual expenditure per child and the number of students per teacher.

Based on the results obtained in the research, the following suggestions have been developed to improve Turkey's pre-school education system in terms of quality and quantity: Legal arrangements can be made for local governments to provide more financial support to pre-school education in Turkey. In order to achieve the desired increase in the schooling rate in pre-school education, the age of 5 can be included in the scope of compulsory education and pre-school education can be provided free of charge. The amount of money spent per year in pre-school education can be increased by transferring more resources to pre-school education in education expenditures provided in line with the central budget. In pre-school education, an increase can be made in the appointment of pre-school teachers within the framework of a certain planning in order to reduce the number of students per teacher. In addition, it may be beneficial to allocate an assistant staff to each preschool teacher.

Keywords: Comparative education, pre-school education system, Turkey, the founding countries of the European Union.

1. GİRİŞ

Okul öncesi eğitim, çocukların örgün eğitime başladığı ilk eğitim kademesidir. Okul öncesi dönem, çocukların sadece zihinsel gelişim alanlarını değil, aynı zamanda sosyal, duygusal, öz bakım, motor ve bedensel gelişim alanlarını geliştirmeye yönelik etkinlikleri içeren eğitim süreci şeklinde tanımlanabilir. Okul öncesi dönem, insan yaşamının temelini oluşturan bir dönemdir (Oktay, 2002: 132). Çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu 0-6 yaş aralığını kapsayan okul öncesi dönemde gerçekleşen gelişmeler, çocukların ileriki yaşamlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bloom'un 1964 yılında yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişmelerin; %50'si 0-4 yaş aralığında, %30'u 4-8 yaş aralığında, %20'si ise 8-17 yaş aralığında sağlandığı tespit edilmiştir. Bu durum okul öncesi eğitimin bireyin zihinsel gelişimi üzerindeki önemini göstermektedir (Poyraz ve Dere, 2006: 15). Çocukların sosyal, duygusal, dil, fiziksel ve diğer tüm gelişim alanlarına katkı sağlayan okul öncesi eğitim, çocuğun kişilik yapısını, benlik algısını, yaratıcılık ve iletişim becerisini olumlu yönde desteklemektedir. Tüm bu destekler, çocuğun yaşama iyi bir başlangıç yapmasını sağlamakta ve tüm hayatı boyunca etkisini hissettirmektedir (Kuru-Turaşlı, 2009: 8). OECD tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen "Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı" (PISA) sonuçlarına göre, Türkiye'de okul öncesi eğitiminden yararlanan ve yararlanmayan öğrenciler arasında yaklaşık olarak iki okul yılına denk başarı farkı olduğu görülmüştür (Akduman, 2013: 11).

Dünya genelinde nitelikli okul öncesi eğitiminin önemi konusunda artan bir görüş birliği (Sönmez, 2021: 69) bulunmasına rağmen, ülkemizde okul öncesi eğitim kademesinde nitelik ve nicelik bağlamında birtakım sorunların yoğunlaştığı görülmektedir (Gülcan, 2019: 87). Bu sorunlara ilişkin ülkemizde 2018 yılında yayımlanan "2023 Eğitim Vizyon" Belgesi'nde yer alan "Erken Çocukluk Eğitimi" ile ilgili nitelik ve nicelik bakımından şu üç temel hedefe yer verilmiştir:

1. Erken çocukluk eğitim hizmeti yaygınlaştırılacak,
2. Erken çocukluk eğitim hizmetlerine yönelik bütünlük bir sistem oluşturulacak,
3. Şartları elverişsiz gruplarda erken çocukluk eğitiminin niteliği artırılacaktır (MEB, 2018: 80-82).

Özellikle sanayi devrimi ile beraber 19. yüzyıldan itibaren hız kazanmaya başlayan okul öncesi eğitim, dünyanın farklı bölgelerinde sosyal, kültürel, ekonomik ve politik etmenlere bağlı olarak farklı şekillerde uygulansa da günümüzde birçok ülkenin ulusal eğitim planında önemli bir yer edinmeyi başarmıştır. İlk zamanlarda çalışan kadınların çocuklarının ve kimsesiz çocukların bakımı ile başlayan bu hizmetler, sonraları kadın hakları mücadeleleri kapsamına alınmış ve eğitim boyutu ön plana çıkmaya başlamış, günümüzde ise gelişmişlik ve sosyal devlet hizmetlerinin bir göstergesi haline gelmiştir (Alat, 2009: 185). İlk olarak Doğu Avrupa ülkelerinde başlamış olan okul öncesi eğitim, 1960'tan itibaren bir kamu hizmeti olarak İskandinav ülkelerinde, Fransa'da ve hemen ardından da İtalya'da yaygınlaşmıştır (Adak-Özdemir ve Özdemir-Becerem, 2013: 258).

Avrupa Birliği ülkelerinde ve aday ülkelerinde "eğitim ve kültür" özerk alanlar olarak değerlendirilmekte; her ülkenin hatta her eyaletin kendine özgü eğitim sistemi ve kültür politikası

korunmakta ve desteklenmektedir (Gülcan, 2019: 4). Bu nedenle, Avrupa Birliği ülkelerinde ve aday ülkelerinde okul öncesi eğitim hizmetlerinde; pedagojik yaklaşım, okula erişim, hedeflenen yaş grubu, yönetim ve denetim, öğretmen seçimi ve alımı, hizmetlerin finansal kaynakları gibi çeşitli alanlarda farklılık görülebilmektedir (Sönmez, 2021: 69).

Ülkelerin eğitim sorunlarının tanımlanmasında, sorunlara çözüm önerilerinin geliştirilmesinde, ülkelerin eğitim sistemleri arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konulmasında “Karşılaştırmalı Eğitim” önemli bir yere sahiptir (Aydın, 2018: 31). Başka bir deyişle, herhangi bir ülkede görülen eğitim sorunlarına çözüm üretme sürecinde karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına yer verilmekte ve değişik ülkelerde benzer sorunların nasıl çözüldüğüne bakılmaktadır. Ancak sorunları çözerken belli bir ülkenin yaptıklarının aynısını yaparak değil o ülkenin kendi gerçeklerine göre en uygun çözüm yolunu bularak hareket etmek önem arz etmektedir (Demirel, 2000: 2).

“Karşılaştırmalı Eğitim” teriminin ilk kez 1817 yılında Fransızcada kullanıldığı söylenmektedir (Şahin, 2021: 3; Türkoğlu, 2020: 2). Alan yazında karşılaştırmalı eğitim ile ilgili farklı tanımlar yer aldığı için, ortak bir tanımdan söz etmek mümkün görülmemektedir. Ortak bir tanımın yapılamamasının temelde iki nedeni bulunmaktadır: Bunlardan ilki, karşılaştırmalı eğitim kavramının sıklıkla uluslararası eğitim ile eş anlamlı olarak kullanılmasıdır. İkincisi ise karşılaştırmalı eğitimin bir disiplin mi yoksa sosyal bilimlerin bir alanı mı olduğuna dair süren fikir ayrılıklarıdır (Erkol, 2018: 3). Bununla birlikte, karşılaştırmalı eğitim için, eğitim sorunlarına çözüm üretmek amacıyla dünya genelinde iki ya da daha çok bölge, ülke ve kıtaların eğitsel olgularının benzerliklerinin ve farklılıklarının karşılaştırılması (Türkoğlu, 2020: 3) şeklinde genel bir tanımlama yapılabilir. Diğer bilimlerde olduğu gibi eğitim bilimlerinde de karşılaştırmalı çalışmalar, birbiriyle karşılaştırma yapılır cinsten olguları karşılaştırarak belirli görüş açlarına ya da ölçütlere göre değerlendirmek ve bunlar arasında ortak, benzer ve farklı özellikleri tespit etmek esasına dayanmaktadır (Demirel, 2000: 1). Buna göre karşılaştırmalı eğitim, farklı eğitim sistemlerinin incelenmesi sonucunda ortaya konulan benzerlik ve farklılıkları kapsayan bir çalışma alanı şeklinde tanımlanabilir (Çubukçu, Yılmaz ve İnci, 2016: 448-449). Karşılaştırmalı eğitim sadece mevcut durumu sorgulamaz, aynı zamanda geleceğe yönelik öneriler de sunmaktadır. Bu nedenle karşılaştırmalı eğitim araştırmacıları, politikacıları ve yöneticilere benzer ve farklı koşullarda hangi eğitim olgularının nasıl olduğunu göstermesi bakımından yardımcı olmaktadır (Türkoğlu, 2020: 4). Balcı (2009), karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının amacını, ülkelerin eğitim sistemlerinin benzerliklerini veya farklılıklarını tespit etmek aynı zamanda ülkelerin eğitim sistemleri hakkında ayrıntılı bilgilendirme yapma şeklinde açıklamaktadır (Erkol, 2018: 9). Demirel (2000) ise karşılaştırmalı eğitimin amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır;

- Eğitim sistemlerine, sorunlarına ve etkinliklerine ilişkin geçerli bilgiler elde etmek,
- Yerel, ulusal ve uluslararası bir konu olan eğitimde, bir dizi hipotezi, gerekli yöntem ve teknikleri, yorum için gerekli esasları ve sonuçları geliştirmek,
- Eğitime etkin olan etmenlerin, çeşitli ülkelerdeki evrimini ve görünümünü inceleyerek, eğitim politikasının saptanmasına yardım edecek görüşü kazandırmak,
- Bir ülkenin kendi eğitim sistemini geliştirmesi için kuramsal ve uygulamalı olarak katkıda bulunmak,
- Uluslararası anlayışa ve iletişime katkıda bulunmak, uluslararası gerginliği azaltmak,
- Eğitim bilimlerini bilimsel olarak geliştirmek ve zenginleştirmek.

Karşılaştırmalı eğitim, Türkoğlu’na (2020: 3) göre, eğitim konusunda farklı politikaları, eğitimle ilgili yasaları, eğitimin finansal kaynaklarını ve yapılarını incelemektedir. Ayrıca, amaç, içerik, yöntemler, araç-gereçler, öğretim materyalleri, değerlendirme, öğrenci, öğretmen, yönetici, veli, denetici ile ilgili tüm sorunları inceler. Noah’a (1984) göre ise karşılaştırmalı eğitim araştırmaları, eğitime ilişkin en etkili yaklaşımlardan biridir. Bu araştırmaları gerçekleştirmedeki güçlük, bunu geçerli, ikna edici, pratik olarak kullanabilir ve hepsinden önemlisi aydınlatıcı şekillerde yapmaktır. Kısacası karşılaştırmalı eğitimde en temel zorluklardan birinin yöntemsel olduğu ifade edilebilir (Şahin, 2021: 14). Bir diğer zorluk ise ülkelerinin eğitim sistemleriyle beraber sosyal yapısı ve tarihsel gelişimi gibi diğer koşullarını da iyi incelemek ve irdelenmek gerektiğidir. Çok değişik yapıya sahip ülkelerde karşılaştırmalar yapmak oldukça güç olmaktadır. Bu nedenle çalışmanın sınırını çok iyi belirlemek (Demirel, 2000: 8), güçlükleri kolaylaştıracaktır.

Başka ülkelerin, eğitim sorunlarının çözümünde karşılaştıkları güçlükler ile elde ettikleri başarılar, eğitimcilerle kendi ülkelerinde var olan sorunlarının çözümüne katkı sağlayabilmektedir. Eğitim sistemlerine ilişkin olguların analiz edilerek karşılaştırmalı olarak incelenmesi doğru yaklaşımlara götürecektir bakış açıları kazandırabilir. Bu süreç, eğitim politikalarının oluşturulmasına önemli katkılar sağlayabilir (Türkoğlu, 2020: 6).

Karşılaştırmalı eğitim ile ilgili tanımlardan ve süreçlerden hareketle bu araştırmada, Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden olan, Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'un okul öncesi eğitim sistemleri incelenmiş ve Türkiye'deki okul öncesi eğitim sistemi ile gerekli karşılaştırmalar yapılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ile Avrupa Birliği'ne üye kurucu ülkelerinin okul öncesi eğitim sistemlerini karşılaştırmak, Türkiye'de okul öncesi eğitim sisteminde yaşanan sorunlara çözüm önerileri geliştirmektir. Bu temel amaç çerçevesinde Türkiye ile Avrupa Birliği'ne üye kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg okul öncesi eğitim sistemleri;

1. Amaçlar,
2. Genel yapı,
3. Eğitim hizmetleri veren kurumlar,
4. Eğitim programlarının içerikleri,
5. Sorumlu ana birim, sorumlu finansal kaynaklar ve denetim birimleri,
6. Okullaşma oranları,
7. Yıllık öğrenci başına harcanan paralar,
8. Eğitim-öğretim yılındaki haftalık, günlük öğretim saat süreleri,
9. Öğretmen eğitimi süreçleri,
10. Öğretmenlerin mesleki statüleri ve toplumsal rol tiyolojileri,
11. Öğretmen başına düşen öğrenci sayıları,
12. Yardımcı personel bulundurma durumları açısından karşılaştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik için müzakere sürecinde yer alması, birçok alanda olduğu gibi eğitim sistemi alanında da değişiklikler gerçekleştirmesini zorunlu kılmıştır. Türkiye'nin kendi kültürel ve sosyal yapısını dikkate alarak Avrupa Birliği eğitim sistemleri ile ortak bir anlayışa sahip olması beklenmektedir. Bu anlayışa katkı sağlanması açısından, eğitim sisteminin ilk kademesi olan okul öncesi eğitim sisteminin Avrupa Birliği kurucu ülkeleri ile çeşitli boyutlarıyla karşılaştırılması önem arz etmektedir. Bu araştırmada, Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkelerin okul öncesi eğitim sistemleri hakkında bilgilere yer verilmesi, benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması, Avrupa Birliği sürecinde yer alan Türkiye'nin okul öncesi eğitim sisteminin geliştirilmesine yönelik katkı sağlamakla birlikte, konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalara da yol göstereceği beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

- a. Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden; Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg ülkeleri,
- b. Veriler, OECD, EURYDICE ve MEB gibi online web siteleri ile kitap, dergi, makale, tez ile ulusal ve uluslararası raporlardan elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- a. Ülkelerin okul öncesi eğitim sistemleri birbirleriyle karşılaştırılabilir.
- b. Araştırma kapsamında ulaşılan kaynaklar geçerli ve güvenilirlerdir.
- c. Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalar yeterli görülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu ile verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkelerinin okul öncesi eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasının amaçlandığı bu araştırma, nitel araştırma deseni ile tasarlanmış olup betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, var olan şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2014: 77). Karşılaştırmalı eğitim, çeşitli toplumlarda, ülkelerde, bölgelerde ve tarihi dönemlerde uygulanan, eğitim sistemlerini bazen bir bütün olarak bazen de birkaç yönden karşılaştırarak ortak ve farklı yönleri tespit edip, eğitim politikasında, eğitim planlamasında ve reformlarında, uluslararası ilişkilerin yumuşatılmasında ve bir barış ortamı sağlanmasında yararlanılmaya çalışılan bir bilimdir (Ergün, 1985; Akt. Altıntaş ve Görgeç, 2014: 192). Bu araştırmada, Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden olan Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg okul öncesi eğitim sistemlerinin benzerlik ve farklılıklarını tespit etmek için, ülkelerin okul öncesi eğitim sistemleri çeşitli boyutlarıyla karşılaştırılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın veri kaynağını Türkiye ve Avrupa Birliği'ne üye 27 ülke oluşturmaktadır. Bu araştırmada, amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 122). Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken Avrupa Birliği kurucu ülkeleri ölçüt olarak alınmıştır. Bu doğrultuda Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi mevcut kayıt veya belgelerin, veri kaynağı olarak sistemli bir şekilde incelenmesi şeklinde ifade edilebilir (Karasar, 2014: 183). Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman incelemesi beş aşamada gerçekleştirilebilir. Bu aşamalar sırasıyla; (1) dokümanlara ulaşma, (2) orijinali kontrol etme, (3) dokümanları anlama, (4) veriyi analiz etme ve (5) veriyi kullanma şeklinde sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 194). Araştırmada veriler toplanırken, çalışma kapsamına dahil edilen ülkeler ile ilgili, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik arama motoru, DergiPark ve ULAKBİM veri tabanlarında araştırmanın amacına uygun çalışmalar tespit edilmiş, ayrıca ülkelerin okul öncesi eğitim ile ilgili yayımlanmış oldukları resmi raporlar, EURYDICE ve OECD gibi uluslararası online raporlardan ve karşılaştırmalı eğitim ile ilgili kitaplardan yararlanılmıştır. Veriler toplanırken şu hususlara dikkat edilmiştir: Araştırma kapsamına dâhil edilen ülkeler belirlenmiş, okul öncesi eğitim sistemleri ile ilgili alan yazını, resmi web siteleri, ulusal ve uluslararası raporlar incelenmiştir ve elde edilen bulguların karşılaştırılması ve yorumlanması yapılmıştır. Doküman incelemesi sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Daha sonra, veriler tablolar haline getirilerek yorumları yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilerden hareketle oluşturulan tablolara ve yorumlarına yer verilmiştir.

3.1. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitiminin Amaçları Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da okul öncesi eğitimin amaçlarına ilişkin bulgulara Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitiminin Amaçları Bakımından Karşılaştırılması

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitimin Amaçları* |
|---------|--------------------------------|
|---------|--------------------------------|

| | |
|------------|--|
| Türkiye | Çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini sağlamak ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, onları ilköğretime hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır. |
| Almanya | Çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini sağlamak, çocukların kişiliğinin gelişimine katkı sağlamak ve çocukların toplumun sorumlu bir üyesi olmasını sağlamaktır. |
| Fransa | Çocukların zihinsel, sosyal ve dil gelişimini sağlamak, şartları elverişsiz koşullarda olan çocukları ilkökula hazırlamak ve özel eğitim gereksinimi olan çocukların erken teşhisini ve tedavisini sağlamak. |
| İtalya | Çocukların bilişsel, bedensel, psiko-dinamik, dil, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlamak, çocukların bağımsız bir kişilik kazanmasını gerçekleştirmek. |
| Hollanda | Çocukların zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal gelişimlerini sağlamak, ayrıca çocukların yaratıcı ve kültürel beceriler kazanmasına katkı sağlamaktır. |
| Belçika | Flaman, Fransız ve Alman topluluklarında amaçlar farklılık gösterse de temel amaç; çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini çok yönlü sağlamak, çocukların temel beceriler (işbirliği, bağımsız hareket etme ve sorumluluk) kazanmasını sağlamak ve çocukları ilkökula hazırlamaktır. |
| Lüksemburg | Çocukların fiziksel, bilişsel, duygusal ve dil gelişim alanlarını desteklemek ve çocukları ilkökula hazırlamaktır. |

***Kaynak:** Başal, 2013; Akt. Tavşanlı, 2017: 149; Demirel, 2000: 105; EURYDICE, 2019; EURYDICE/CEDEFOP, 2010: 15; EURYDICE/EURYBASE, 2010: 49; İlğan, 2018: 661-662; Kocabaş, 2005; MEB, 2013; Oktay, 2002: 66-71; Türkoğlu, 1998; Akt. Yılmaz, 2018: 536.

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinde okul öncesi eğitimin ortak amacının, çocukların zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal, dil gelişimlerine katkı sağlamak ve onları ilkökula hazırlamak olduğu tespit edilmiştir. “Özel eğitim gereksinimi olan çocukların erken teşhis ve tedavisini sağlamak” yalnızca Fransa’da, “çocukları toplumun sorumlu bir üyesi olmasını sağlamak” Almanya’da, “çocukların bağımsız bir kişilik kazanmasını hedeflemek” Belçika ve İtalya’da, “çocuklara yaratıcı ve kültürel becerilerin kazanılmasını sağlamanın da Hollanda’da vurgulandığı tespit edilmiştir.

3.2. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitimden Sorumlu; Ana Birim, Finansal Kaynak Sağlayan Kurumlar ve Denetim Birimi Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg’da okul öncesi eğitimden sorumlu ana birim, finansal kaynak sağlayan kurumlar ve denetimden sorumlu birimlerine ilişkin bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitimde Sorumlu Ana Birim, Finansal Kaynak Sağlayan Kurumlar ve Denetim Bakımından Karşılaştırılması

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitim | | |
|------------|-------------------------------------|---|--|
| | Sorumlu Temel Birim* | Temel Finansal Kaynak Sağlayan Kurumlar* | Denetimden Sorumlu Birim* |
| Türkiye | Milli Eğitim Bakanlığı | Milli Eğitim Bakanlığı | Bakanlık Teftiş Kurulu |
| Almanya | Federal Hükümet ile Eyalet Yönetimi | Belediyeler, Kiliseler ve Mahalli İdareler | Çocuk, Gençlik ve Sosyal Dairelere bağlı gözetmenler |
| Fransa | Eğitim Bakanlığı | Eğitim Bakanlığı ile Yerel Yönetimler | Eğitim Bakanlığı |
| İtalya | Eğitim Bakanlığı | Eğitim Bakanlığı ile Yerel Yönetimler | Teknik Eğitim Teftiş Kuruluna Bağlı Müfettişler |
| Hollanda | Eğitim Kültür ve Bilim Bakanlığı | Eğitim Kültür ve Bilim Bakanlığı ile Yerel Yönetimler | Bakanlığa Bağlı Eğitim Teftiş Kurulu |
| Belçika | Eğitim Bakanlığı | Merkezi ve Yerel Yönetim | Fransız, Alman ve Flaman Topluluklarına Bağlı Teftiş Kurulları |
| Lüksemburg | Eğitim Bakanlığı | Eğitim Bakanlığı ile Yerel Yönetimler | Eğitim Bakanlığına Bağlı Bakanlık Denetçileri |

***Kaynak:** Aktan ve Akkutay, 2014: 72; Arslan, 2005; Demirel, 2000: 105; EURYDICE, 2021e; EURYDICE, 2014: 17-18; Gülcan, 2019: 228; İlğan, 2018: 663; Kasapçopur, 2007: 71-116; MEGEP, 2005; Niron, 2010: 81-85.

Tablo 2’de görüldüğü gibi Almanya dışındaki diğer ülkelerde okul öncesi eğitimden sorumlu ana birimin Eğitim Bakanlığı olduğu, Almanya’da ise Eyalet yönetimi ile Federal Hükümetin sorumluluğu paylaştığı görülmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının finansmanını, Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı karşılarken; Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg’da Eğitim Bakanlıklarının yanı sıra yerel yönetimler tarafından da desteklendiği görülmektedir. Ayrıca Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının denetimini Eğitim

Bakanlıklarına bağlı teftiş kurulları gerçekleştirirken, Almanya, İtalya ve Belçika'da ise denetimlerin daha çok yerel ve bölgesel yönetimler tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

3.3. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitimin Genel Yapısı Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da okul öncesi eğitimin hedeflediği yaş grubu, günlük eğitim durumu, okul tercih hakkı, zorunluluk durumu ve ücret durumuna ilişkin bulgulara Tablo 3'de yer verilmiştir.

Tablo 3. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Yaş Grubu, Günlük Eğitim Durumu, Okul Tercih Hakkı, Zorunluluk ve Ücret Durumu Bakımından Karşılaştırılması

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitim | | | | |
|------------|--------------------|-----------------------|--------------------|--------------------|---------------|
| | Yaş Grubu* | Günlük Eğitim Durumu* | Okul Tercih Hakkı* | Zorunluluk Durumu* | Ücret Durumu* |
| Türkiye | 3-6 Yaş Grubu | Tam veya Yarım Gün | Yok | İsteğe Bağlı | Ücretli |
| Almanya | 3-6 Yaş Grubu | Tam veya Yarım Gün | Var | İsteğe Bağlı | Ücretli |
| Fransa | 3-6 Yaş Grubu | Tam Gün | Var | İsteğe Bağlı | Ücretsiz |
| İtalya | 3-6 Yaş Grubu | Tam veya Yarım Gün | Var | İsteğe Bağlı | Ücretsiz |
| Hollanda | 4-6 Yaş Grubu | Tam Gün | Var | Zorunludur | Ücretsiz |
| Belçika | 2.5-6 Yaş Grubu | Tam Gün | Var | İsteğe Bağlı | Ücretsiz |
| Lüksemburg | 4-6 Yaş Grubu | Tam veya Yarım Gün | Yok | Zorunludur | Ücretsiz |

*Kaynak: Arslan, 2005; Aydın, 2006: 56; Demirel, 2000: 43,105; Eker, 2020: 116; Erginer, 2006: 270; EURYDICE, 2021b; EURYDICE, 2020; EURYDICE, 2019b; İlğan, 2018: 663; Kırat, 2010: 112; Kocabaş, 2005; Manço ve Manço, 2017: 2; MEB, 2014; Niron, 2010: 64; Oktay, 2002: 68; Yıldırım, 2008: 93.

Tablo 3'de görüldüğü üzere okul öncesi eğitim; Türkiye, Almanya, Fransa, İtalya ve Belçika'da isteğe bağlı iken Hollanda ve Lüksemburg'da zorunlu olduğu tespit edilmiştir. Türkiye ve Almanya'da okul öncesi eğitimde temel eğitim giderleri dışında velilerden ücret alınırken, Fransa, İtalya, Belçika ve Lüksemburg'da okul öncesi eğitim ücretsizdir. Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda ve Belçika'da okul tercih hakkı bulunmaktadır. Buna karşın Türkiye ve Lüksemburg'da okul tercih hakkı bulunmamaktadır. Fransa ve Belçika'da okul öncesi eğitimin tam gün şeklinde yapıldığı, Türkiye, Almanya, İtalya, Hollanda ve Lüksemburg'da ise tam gün veya yarım gün şeklinde eğitim yapıldığı görülmektedir. Okul öncesi eğitimin Türkiye, Almanya, Fransa ve İtalya'da 3-6 yaş aralığında yer alan çocuklara verildiği, Hollanda ve Lüksemburg'da 4-6 yaş aralığında yer alan çocuklara verildiği, Belçika'da ise okul öncesi eğitimin 2.5-6 yaş aralığında yer alan çocuklara verildiği görülmüştür.

3.4. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranı Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da 2018 yılı verileri doğrultusunda okul öncesi eğitimde 3, 4 ve 5 yaş grubunda okullaşma oranına ilişkin bulgulara Tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinin 3, 4, ve 5 Yaş Gruplarında Okullaşma Oranının Karşılaştırılması (2018).

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitim | | |
|---------------|--------------------|------------|------------|
| | 3 Yaş (%)* | 4 Yaş (%)* | 5 Yaş (%)* |
| Türkiye | 10 | 39 | 80 |
| Almanya | 91 | 95 | 97 |
| Fransa | 100 | 100 | 100 |
| İtalya | 91 | 94 | 95 |
| Hollanda | 74 | 95 | 99 |
| Belçika | 98 | 98 | 99 |
| Lüksemburg | 69 | 97 | 96 |
| AB23** | 85 | 91 | 94 |

*Kaynak: OECD, 2020: 183.

**AB23 ülkeleri: Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovenya, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık. (Birleşik Krallık AB'den 1 Şubat 2020'de ayrılmıştır).

Tablo 4'de görüldüğü üzere okul öncesi eğitimde, Türkiye'de 3, 4 ve 5 yaş grubunda okullaşma oranının Avrupa Birliği'ne üye ülkelerinin ortalaması ile kurucu ülkelerinin okullaşma oranının ortalamasına göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de özellikle, 3 ve 4 yaş grubunda okullaşma oranında diğer ülkelere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimde 3, 4

ve 5 yaş grubunda en yüksek okullaşma oranına sahip ülkenin ise %100 ile Fransa olduğu, en düşük okullaşma oranına sahip ülkenin ise Türkiye olduğu görülmüştür.

3.5. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimde Yıllık Öğrenci Baş Harcanan Para Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da 2017 OECD verileri doğrultusunda okul öncesi eğitimde çocuk başına yapılan yıllık harcama miktarına ilişkin bulgulara Tablo 5'de yer verilmiştir.

Tablo 5. Türkiye ve AB Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitiminde Çocuk Başına Yapılan Yıllık Harcama Miktarlarının Karşılaştırılması (2017).

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitiminin Finansmanı* |
|---------------|------------------------------------|
| | USD |
| Türkiye | 5.250 |
| Almanya | 11.075 |
| Fransa | 8.894 |
| İtalya | 8.780 |
| Hollanda | 6.959 |
| Belçika | 8.912 |
| Lüksemburg | 19.326 |
| AB23** | 9.042 |

*Kaynak: OECD, 2020: 185.

**AB23 ülkeleri: Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovenya, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık. (Birleşik Krallık AB'den 1 Şubat 2020'de ayrılmıştır).

Tablo 5'te görüldüğü gibi, okul öncesi eğitimde öğrenci başına en fazla yıllık harcama yapan ülkelerin sırasıyla Lüksemburg, Almanya, Belçika, Fransa, İtalya ve Hollanda olduğu, en az harcama yapan ülkenin ise Türkiye olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'de okul öncesi eğitimde öğrenci başına yapılan yıllık harcama miktarının Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasına göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

3.6. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitiminin Bir Eğitim-Öğretim Yılı İçerisindeki Süreleri Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da OECD verileri doğrultusunda 2019 eğitim-öğretim yılı içerisindeki öğretim haftaları, öğretim günleri ve net öğretim saatlerine ilişkin bulgulara Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinde Yer Alan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yasal Öğretim Haftalarının, Öğretim Günlerinin ve Net Öğretim Saat Sürelerinin Karşılaştırılması (2019).

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitimin Süreleri** | | |
|-------------------|---------------------------------|------------|-------------|
| | Hafta | Gün | Saat |
| Türkiye | 37 | 180 | 898 |
| Almanya | 46 | 193 | 1755 |
| Fransa | 36 | 162 | 900 |
| İtalya* | 42 | 189 | 945 |
| Hollanda* | 40 | 200 | 930 |
| Belçika (Flaman) | 37 | 158 | 731 |
| Belçika (Fransız) | | 177 | 766 |
| Lüksemburg | 36 | 176 | 880 |
| AB23*** | 41 | 194 | 1042 |

* 2020 OECD verileri doğrultusunda İtalya'da en az eğitim saati, Hollanda da ise en fazla eğitim saati verilmiştir.

**Kaynak: OECD, 2020: 423.

***AB23 ülkeleri: Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovenya, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık. (Birleşik Krallık AB'den 1 Şubat 2020'de ayrılmıştır).

Tablo 6'da görüldüğü gibi, okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan eğitimin haftalık, günlük ve net saat süresi açısından Türkiye'nin Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasının altında yer aldığı görülmüştür. Okul öncesi eğitime ayrılan hafta ve net öğretim saati bakımından en fazla eğitim veren ülkenin Almanya olduğu, gün olarak en fazla ülkenin de Hollanda olduğu saptanmıştır. Buna karşın okul öncesi eğitime ayrılan hafta süre açısından en az eğitim veren ülkelerin Fransa ile Lüksemburg

olduğu, gün ve net öğretim saati açısından en az eğitim veren ülkenin de Belçika olduğu tespit edilmiştir.

3.7. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitimde Öğretmen Yetiştirme Süreçleri Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da okul öncesi öğretmeni yetiştirme sürecine ilişkin bulgulara Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Süreci Bakımından Karşılaştırılması.

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitim | | | |
|------------|--------------------|----------------|---|---|
| | Eğitim Durumu* | Eğitim Süresi* | Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Sürecinde Tercih Edilen Model* | Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Sürecinde Uygulanan Program* |
| Türkiye | Lisans | 4 | Eş Zamanlı | a) Meslek Bilgisi b) Özel Alan Eğitimi c) Genel Kültür d) Öğretmenlik Uygulaması |
| Almanya | Lisans | 3 | Eş Zamanlı/Ardışık | a) Meslek Bilgisi b) Alan Bilgisi c) Öğretmenlik Uygulaması |
| Fransa | Yüksek Lisans | 5 | Ardışık | a) Meslek Bilgisi b) Alan Bilgisi c) Genel Kültür d) Öğretmenlik Uygulaması |
| İtalya | Yüksek Lisans | 5 | Eş Zamanlı | a) Pedagojik Eğitim b) Alan Eğitimi c) Öğretmenlik Uygulaması |
| Hollanda | Lisans | 4 | Eş Zamanlı | a) Mesleki Eğitim b) Alan Eğitimi c) Öğretmenlik Uygulaması |
| Belçika | Lisans | 3 | Eş Zamanlı | a) Mesleki Eğitim b) Özel Alan Eğitimi c) Genel Kültür d) Öğretmenlik Uygulaması |
| Lüksemburg | Lisans | 4 | Eş Zamanlı | a) Mesleki Eğitim b) Akademik Eğitim c) Öğretmenlik Uygulaması |

*Kaynak: Çelik ve Bozgeyikli, 2019: 11-16; Erdem, 2018: 97; EURYDICE, 2021c; Niron, 2010: 75; OECD, 2020: 184; OECD, 2014: 499-507; Sarboğa Alagöz, 2006: 36; Şahin, 2006: 72-73,123; YÖK, 2018.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, Yükseköğretimde okul öncesi eğitimi öğretmenliği eğitimi, Türkiye, Almanya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da, lisans eğitim düzeyinde verilirken, Fransa ve İtalya'da yüksek lisans düzeyinde verildiği tespit edilmiştir. okul öncesi öğretmenliği eğitimi süresinin, Almanya ve Belçika'da 3 yıl, Türkiye, Hollanda ve Lüksemburg'da 4 yıl, Fransa ve İtalya'da ise 5 yıl sürdüğü görülmüştür. Okul öncesi eğitimi öğretmenliği yetiştirme sürecinde en sık kullanılan "eş zamanlı" model Türkiye, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da uygulanırken, Fransa'da ise ardışık modelin uygulandığı görülmektedir. Almanya'da ise hem eş zamanlı hem ardışık modelin uygulandığı saptanmıştır. Okul öncesi öğretmenliği yetiştirme sürecinde uygulanan programlar incelendiğinde; tüm ülkelerde meslek bilgisi, alan eğitimi ve öğretmenlik uygulamasının ortak olduğu ancak genel kültür programının sadece Türkiye, Fransa ve Belçika'da uygulandığı tespit edilmiştir.

3.8. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinde Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Statüsü ile Rol Tipolojisi Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da okul öncesi öğretmenlerin mesleki statüleri rol tipolojilerine ilişkin bulgulara Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinde Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Statü ve Toplumsal Rol Tipolojisi Bakımından Karşılaştırılması.

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitim | |
|------------|--------------------|------------------------------|
| | Meslek Statüsü* | Rol Tipolojisi* |
| Türkiye | Devlet Memuru | Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni |
| Almanya | | Sosyal Pedagog |
| Fransa | | Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni |
| İtalya | | Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni |
| Hollanda | | Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni |
| Belçika | | Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni |
| Lüksemburg | | Okul Öncesi Eğitim Öğretmeni |

*Kaynak: Aykaç, Kabaran ve Bilgin, 2014: 288; EURYDICE, 2021a; EURYDICE, 2021d; EURYDICE, 2018; Niron, 2010: 75; OECD, 2004: 99.

Tablo 8’de görüldüğü gibi, Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinde okul öncesi öğretmenlerinin kanunlara göre devlet memuru statüsünde yer aldığı görülmüştür. Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler Türkiye, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg’da okul öncesi eğitim öğretmeni olarak, Almanya’da ise sosyal pedagog olarak yetmişlerdir.

3.9. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı ve Sınıfta Yardımcı Personel Bulundurma Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg’da 2018 OECD verileri doğrultusunda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ve okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan sınıflarda yardımcı personel bulundurma durumuna ilişkin bulgulara Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinin Okul Öncesi Eğitimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı ve Yardımcı Personel Bulundurma Durumu Bakımından Karşılaştırılması (2018)

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitim | |
|---------------|---------------------------------------|--------------------------------------|
| | Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı* | Sınıflarda Yardımcı Personel Durumu* |
| Türkiye | 18 | Yok |
| Almanya | 9 | Var |
| Fransa | 23 | Var |
| İtalya | 12 | Var |
| Hollanda | 16 | Var |
| Belçika | 14 | Var |
| Lüksemburg | 12 | Yok |
| AB23** | 14 | |

*Kaynak: Niron, 2010: 64; OECD, 2020: 184.

**AB23 ülkeleri: Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovenya, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık. (Birleşik Krallık AB’den 1 Şubat 2020’de ayrılmıştır).

Tablo 9’da görüldüğü gibi, Türkiye’de okul öncesi eğitim kademesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 18’dir. Avrupa Birliği ülkelerinde öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayısı 14 iken, Türkiye’de bu sayı 18 olup, Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasının üzerinde olduğu saptanmıştır. Öğretmen başına en az öğrenci düşen ülkenin Almanya, en fazla öğrenci düşen ülkenin ise Fransa olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye ve Lüksemburg dışında yer alan ülkelere okul öncesi öğretmenine yardım amaçlı her sınıfta bir personelin yer aldığı görülmüştür.

3.10. Türkiye ile Avrupa Birliği Kurucu Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitim Veren Kurumların ve Eğitim Programlarının İçeriğinin Karşılaştırılması

Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg’da okul öncesi eğitim veren kurumların, okul öncesi eğitim süresi ve okul öncesi eğitim programlarının içeriğine ilişkin bulgulara Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 10. Türkiye ile AB Kurucu Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitim Veren Kurumların ve Eğitim Programlarının Karşılaştırılması

| Ülkeler | Okul Öncesi Eğitim | | |
|---|---|-----------------------------|---|
| | Kurumlar ve Yaş Grupları* | Süre* | Programın İçeriği* |
| Türkiye | Anaokulları (36-68 ay aralığı) Anasınıfları (45-68 ay aralığı) | 3 yıl | Bilişsel, dil, motor, öz bakım, sosyal ve duygusal gelişim alanlarına yönelik çocuk merkezli etkinlikler. |
| Almanya | Anaokulları (3-6) Anasınıfları (5) | 3 yıl | Dil, iletişim ve yazma becerileri, değerler ve din eğitimi, kişisel ve sosyal gelişim, matematik ve fen-doğa eğitimi, güzel sanatlar eğitimi, doğa ve kültürel çevre eğitimi, beden, hareket ve sağlık eğitimi. |
| Fransa | Anaokulları (3-6) | 3 yıl | Temel yazma ve konuşma becerisi eğitimi, dünyayı keşfetme, yaratıcılığa yönelik etkinlikler, duyu ve düşüncelerin bedensel olarak ifade edilmesine yönelik eğitimler, grup çalışmalarına yönelik eğitimler (beraber hareket etme ve çalışma). |
| İtalya | Anaokulları (3-6) | 3 yıl | Beden, hareket ve sağlık, iletişim, araştırma, medya, kitle iletişim araçları, doğa bilimleri, ölçme, uzay ve zaman kavramı, müzik, fiziksel aktivite, resim-iş. |
| Hollanda | Zorunlu temel eğitim kapsamında okul öncesi eğitim (4-6) ilkokullarda verilir | 2 yıl | Çocuğu bütüncül bir şekilde ele alarak; oyun yoluyla bilişsel ve dil gelişim alanlarını desteklemek ve temel eğitime hazırlamak. |
| Belçika (Flaman) Belçika (Fransız) Belçika (Alman) | Anaokulları (2.5-6) Anaokulları (2.5-6) Anaokulları (3-5) | 3.5 yıl 3.5 yıl 2 yıl | Fiziksel, dil, sanat ve müzik eğitimi, dünyanın keşfi, matematik etkinlikleri, bilişsel, motor, sosyal ve duygusal gelişim alanlarını geliştirme, yaratıcı etkinlikler, yaşam becerileri ve sosyal davranışları öğrenmeye yönelik etkinlikler. |
| Lüksemburg | Zorunlu eğitim kapsamında okul öncesi eğitim (4-6) anaokullarında verilir. | 2 yıl | Fiziksel (oyun, spor ve dans), sanat ve müzik (boyama, resim, çizim, müzik aleti çalma, şarkı söyleme) yeterliliklerini, dil becerilerini (konuşma, anlatma vb.), mantıksal, matematik düşünme güçleri ve fen bilgisi alanında temel bilgilerin geliştirilmesine yönelik etkinlikler. |

***Kaynak:** Chester, 2003; Akt. Ekin ve Derman, 2017: 179; Demirel, 2000: 43; EURYDICE, 2020; EURYDICE/CEDEFOP, 2010: 16; EURYDICE/EURYBASE, 2010: 50; EURYDICE, 2016; Akt. Ertan Kantos, 2018: 153; Gürkan, 1983: 391; İlğan, 2018: 661-663; Kartal, 2005: 223; MEB, 2014; MEB, 2013: 14; Niron, 2010: 71; OECD, 2015: 32; Oktay, 2002: 66.

Tablo 10'da görüldüğü gibi, okul öncesi eğitim hizmetleri Türkiye, Almanya, Fransa ve İtalya'da okul öncesi eğitim hizmetleri anaokullarında 3-6 yaş aralığında yer alan çocuklara verilirken, Lüksemburg'da da zorunlu eğitim kapsamında 4-6 yaş aralığında yer alan çocuklara verilmektedir. Okul öncesi eğitim, Belçika'da Flaman ve Fransa topluluklarında 2.5-6 yaş; Alman topluluklarında anaokullarında 3-5 yaş aralığında yer alan çocuklara verilirken, Hollanda'da ise temel eğitim kapsamında ilkokullarda 4-6 yaş aralığında yer alan çocuklara verilmektedir. Ayrıca Türkiye ve Almanya'da ilkokula hazırlık kapsamında 5 yaş grubuna ilkokul veya ortaokul bünyesinde yer alan anasınıflarında da okul öncesi eğitimin verildiği tespit edilmiştir. Türkiye'de okul öncesi eğitim programı bilişsel, dil, motor, öz bakım, sosyal ve duygusal gelişim alanlarına yönelik hazırlanan kazanım ve göstergelerin, Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da okul öncesi eğitimin içeriği ile paralellik gösterdiği görülmüştür. Ancak Almanya'da değerler ve din eğitimi ile doğa ve kültürel çevre eğitimi üzerinde durulurken, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da ise dil becerilerine yönelik etkinliklerinin üzerinde durulduğu görülmüştür.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden olan Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg okul öncesi eğitim sistemlerinde çocukların zihinsel, fiziksel, dil, sosyal ve duygusal gelişimlerini sağlamak ve onları ilkokula hazırlamak gibi benzer amaçların yer aldığı görülmüştür. Buna karşın Fransa'da "özel eğitim gereksinimi duyan öğrencilerin erken teşhisini sağlamak ve tedavisini gerçekleştirmek" Almanya'da "çocukların topluma karşı sorumlu bir birey olarak yetişmesini sağlamak" Belçika ve İtalya'da "çocukların bağımsız bir kişilik kazanmasını amaçlamak" Hollanda'da ise "çocukların yaratıcı ve kültürel beceriler elde etmesini sağlamak" gibi farklı amaç

ifadelerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkelerinde okul öncesi eğitimde benzer ve farklı amaçların yer alması, ülkelerin toplumsal ihtiyaç ve sosyolojik yapıları ile ilişkilendirilebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular sonucunda, okul öncesi eğitimden sorumlu temel birimin; Türkiye, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da merkezi düzeyde Eğitim Bakanlıkları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Almanya'da ise bu sorumluluk, eyalet yönetimi ile Federal hükümet tarafından paylaşılmaktadır. Almanya'da bu farklılığın görülmesinin nedeni, farklı yönetim biçimi ile yönetildiği şeklinde yorumlanabilir. Okul öncesi eğitim hizmetlerinin finansal kaynakları Türkiye'de sadece Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanırken, Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da ise merkezi yönetimlerin yanı sıra yerel yönetimlerinin de katkısı olduğu söylenebilir. Türkiye'de güçlü bir merkeziyetçi yönetim yapısının olması yerel yönetimlerin okul öncesi eğitim hizmetlerinde finansal etkisini sınırlandırmasına neden olduğu söylenebilir. Okul öncesi eğitim kurumlarının denetimi; Türkiye, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg'da Eğitim Bakanlıklarına bağlı birimler tarafından gerçekleştirilirken, Almanya, İtalya ve Belçika'da ise denetimler yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır.

Okul öncesi eğitim hizmetleri, Türkiye, Almanya, Fransa, İtalya'da 3-6 yaş; Hollanda ve Lüksemburg'da 4-6 yaş ve Belçika'da ise 2.5-6 yaş aralığında yer alan çocuklara verildiği görülmüştür. Bu eğitim Fransa, Hollanda ve Belçika'da tam gün eğitim şeklinde verilirken, Türkiye, Almanya, İtalya ve Lüksemburg'da ise tam gün veya yarım gün şeklinde verilmektedir. Türkiye ve Lüksemburg dışında yer alan Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda ve Belçika gibi ülkelerde veliler, çocuklarını istedikleri okul öncesi eğitim kurumuna kayıt yapma hakkına sahiptirler. Okul öncesi eğitim Hollanda ve Lüksemburg'da zorunlu, Türkiye, Almanya, Fransa, İtalya ve Belçika'da ise isteğe bağlı olduğu tespit edilmiştir. Türkiye ve Almanya'da okul öncesi eğitim hizmetlerinde velilerden temel eğitim giderleri dışında belli bir ücret alınırken, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da velilerden herhangi bir ücret talep edilmemektedir.

Okul öncesi eğitimde 3, 4 ve 5 yaş grubunda yer alan çocukların okullaşma oranı açısından Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkeleri karşılaştırıldığında; 3, 4 ve 5 yaş grubunda en yüksek okullaşma oranına sahip ülkenin Fransa, en düşük okullaşma oranına sahip ülkenin ise Türkiye olduğu saptanmıştır. Ayrıca Türkiye'de okul öncesi eğitimde 3, 4 ve 5 yaş grubunda okullaşma oranının Avrupa Birliği ülkelerinin okullaşma oranının ortalamasının altında olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Türkiye'de okullaşma oranının hala istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir. Bu durum, "2023 Eğitim Vizyon" belgesinde ifade edilen erken çocukluk eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve okullaşma oranında artışın sağlanması için; 5 yaş grubunun zorunlu eğitim kapsamına alınması, okul öncesi eğitime erişim sağlamayan çocuklar için alternatif okul öncesi eğitim hizmetlerinin sunulması, şartları elverişsiz durumda olan çocukların beslenme ve eğitsel materyal ihtiyacının giderilmesi (MEB, 2018: 80) gibi amaçlarının gerçekleştirilmesinin önemli olduğu sonucuna götürmektedir.

2017 OECD verilerine göre, okul öncesi eğitim hizmetlerinde yıllık öğrenci başına en fazla yatırımı gerçekleştiren ülkelerin sırasıyla Lüksemburg ve Almanya olduğu, en az yatırımı gerçekleştiren ülkenin ise Türkiye olduğu görülmüştür. Türkiye'nin okul öncesi eğitimde yıllık öğrenci başına harcanan para bakımından hem Avrupa Birliği ülkeleri hem de kurucu ülkelerinin ortalamasının altında olduğu da saptanmıştır. Bu durum Türkiye'nin merkezi bütçe doğrultusunda okul öncesi eğitim hizmetleri harcamalarına düşük oranda yer verdiğini göstermektedir. Oysa, okul öncesi eğitim, Alat'a (2009: 185) göre, günümüzde sosyal devlet anlayışın ve gelişmişliğin en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği sürecinde hedeflenen gelişmişlik düzeyinin ve sosyal devlet anlayışının sağlanabilmesi için okul öncesi eğitimde yıllık öğrenci başına harcanan miktarın artırılması önem arz etmektedir.

Türkiye ile Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg okul öncesi eğitim kurumlarında bir eğitim-öğretim yılı içerisinde gerçekleşen net öğretim saati, öğretim günleri ve haftalık eğitim süreleri açısından karşılaştırıldığında; okul öncesi eğitimde en fazla net öğretim saati ve haftalık eğitim veren ülkenin Almanya olduğu, öğretim günü olarak ise en fazla eğitim sağlayan ülkenin Hollanda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın, haftalık eğitim süreleri açısından, en az okul öncesi eğitim hizmetleri sağlayan ülkelerin Fransa ile Lüksemburg olduğu, öğretim günü ve net öğretim saati açısından ise en az hizmet sunan ülkenin Belçika Flaman topluluğu olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarında

haftalık, günlük ve öğretim saati süresi bakımından, Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasının altında olduğu görülmüştür. Buna karşın Türkiye'nin sağlamış olduğu okul öncesi eğitimde haftalık eğitim süresi bakımından Lüksemburg ve Fransa'dan, gün süresi bakımından Fransa, Belçika ve Lüksemburg'dan ve net saat öğretimi süresi bakımından ise Belçika ve Lüksemburg'dan daha fazla eğitim verdiği ifade edilebilir.

Türkiye ile çalışma grubunda yer alan ülkelerde okul öncesi öğretmeni yetiştirme sürecinde bazı farklılıklar bulunmaktadır. Fransa ve İtalya'da okul öncesi öğretmenleri 5 yıl süre ile yüksek lisans düzeyinde eğitim almaktayken, Türkiye, Lüksemburg ve Hollanda'da 4 yıl, Almanya ve Belçika'da ise 3 yıl süreyle lisans düzeyinde eğitim almaktadırlar. Tüm ülkelerde okul öncesi öğretmeni yetiştirme süresinin 3 ile 5 yıl arasında değiştiği görülmektedir. Öğretmen yetiştirme sürecinde, tüm ülkelerde ardışık ve eş zamanlı olmak üzere iki model ele alınabilir. Ardışık model, herhangi bir alanda yüksek öğrenimi tamamlayan öğrencilerin öğretmenlik eğitimi programına alındığı modeldir. Eş zamanlı modelde ise genel akademik dersler ile mesleki dersler beraber verilmektedir (European Commission/EACEA/Eurydice, 2018; Akt. Çelik ve Bozgeyikli, 2021: 11). Fransa'da ardışık model, Almanya'da eş zamanlı ve ardışık model uygulanırken, Türkiye, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da eş zamanlı modelin uygulandığı tespit edilmiştir. Bu durum çalışma kapsamına dâhil edilen ülkelerde en fazla uygulanan modelin eş zamanlı model olduğunu göstermektedir. Türkiye ile Avrupa Birliği kurucu ülkelerinde okul öncesi öğretmeni yetiştirme sürecinde, meslek bilgisi, alan eğitimi ve öğretmenlik uygulamasının benzer olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Türkiye, Fransa ve Belçika'da bu programlar dışında genel kültür programının da yer aldığı tespit edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki statüleri ve mesleki rol tiyolojileri açısından öğretmenlerin, ülkelerin yasaları doğrultusunda devlet memuru statüsünde yer almaktadırlar. Almanya'da okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan eğitimciler sosyal pedagog statüsünde görev yapmakta iken Türkiye, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da görev yapan eğitimciler de okul öncesi eğitim öğretmeni statüsünde görev yapmaktadırlar.

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ve sınıfta yardımcı personel bulundurma açısından, Türkiye ve Avrupa Birliği kurucu ülkeleri karşılaştırıldığında, öğretmen başına en fazla öğrenci düşen ülkelerin sırasıyla Fransa ve Türkiye olduğu, en az öğrenci düşen ülkenin ise Almanya olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'de okul öncesi eğitimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarında, sınıfta yardımcı personel bulundurma açısından ülkeler karşılaştırıldığında, Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda ve Belçika'da yardımcı personele yer verilirken, Türkiye ve Lüksemburg'da yer verilmediği saptanmıştır.

Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye'de 3-6 yaş, Hollanda'da 4-6 yaş, Belçika'da 2.5-6 yaş aralığında yer alan çocuklara yönelik okul öncesi eğitim anaokullarında verilirken, Lüksemburg'da 4-6 yaş aralığında yer alan çocuklara yönelik okul öncesi eğitimin ilkokullarda verildiği saptanmıştır. Türkiye ve Almanya'da anaokullarının yanı sıra anasınıflarında da 5 yaş grubunda yer alan çocuklara yönelik okul öncesi eğitimin verildiği görülmüştür. Ülkeler, okul öncesi eğitim programının içeriği bakımından karşılaştırıldığında; programın genel olarak öğrenci odaklı yaklaşımla geliştirildiği söylenebilir. Türkiye, Almanya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da okul öncesi eğitim programlarında dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinliklerin ön planda olduğu görülmüştür. Bu durum diğer ülkelerden yoğun göç alması sonucunda göçmen nüfusun ağırlıkta olduğu Almanya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg gibi ülkelerde çok dilliliğin getirmiş olduğu ihtiyaçlardan kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Programlarda, Fransa'da temel okuma-yazma becerilerine yönelik etkinlikler, Almanya'da kültürel doğa ve çevre eğitimine yönelik etkinlikler, Hollanda'da oyun yolu ile çocuğun bütüncül bir şekilde gelişim alanlarına katkı sağlanmasına yönelik etkinlikler, İtalya'da doğa bilimlerine yönelik etkinlikler, Belçika'da ise dünyanın keşfi ve temel yaşam becerilerine yönelik etkinliklerin ön planda yer aldığı tespit edilmiştir.

5. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlardan hareketle, Türkiye'de okul öncesi eğitimde niteliğinin ve niceliğinin geliştirilmesi için şu önerilere yer verilmiştir;

- Türkiye'de okul öncesi eğitiminin amaçlarına ilişkin “çocukların yaratıcı ve kültürel becerilerini geliştirmek” ifadesine yer verilebilir.

- Türkiye dışında tüm Avrupa Birliği kurucu ülkelerinde mümkün olduğu kadar yerel yönetimlerin okul öncesi eğitimde önemli finansal rolü olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de de okul öncesi eğitimde yerel yönetimlerin daha fazla finansal destek sağlaması için yasal düzenlemeler yapılabilir.
- Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranının, Avrupa Birliği kurucu ülkelerinin okullaşma oranına göre daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranında hedeflenen artışın sağlanabilmesi için “2023 Eğitim Vizyonu” doğrultusunda 5 yaş zorunlu eğitim kapsamına alınabilir ve okul öncesi eğitim ücretsiz sağlanabilir.
- Türkiye’de okul öncesi eğitim sisteminin yaygınlaştırılması için kırsal ve düşük nüfus yoğunluklu yerleşim alanlarında yer alan çocuklara yönelik eğitsel materyaller dağıtılabilir, bu döneme yönelik yaz okulları açılabilir ve mobil anaokulu projesi yaygınlaştırılabilir.
- Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için bağımsız anaokulları ve anasınıflarının sayısı artırılabilir.
- Türkiye’de okul öncesi eğitimde yıllık öğrenci başına harcanan paranın, Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasının altında yer alması Türkiye’nin merkezi bütçede eğitim harcamalarında okul öncesi eğitime daha fazla kaynak aktarmasını gerektirmektedir.
- Türkiye’de okul öncesi eğitimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasının üstünde olduğu görülmüştür. Bu sayının düşürülmesi için derslik sayısı artırılabilir ve ihtiyaç doğrultusunda okul öncesi öğretmeni ataması yapılabilir.
- Avrupa Birliği kurucu ülkelerinin büyük bir kısmında okul öncesi eğitimde her eğitimciye bir yardımcı personelin verildiği görülmüştür. Bu doğrultuda Türkiye’de de her okul öncesi öğretmene bir yardımcı personel sağlanabilir.
- Almanya’da, okul öncesi eğitim çerçeve planında doğa ve kültürel çevre eğitimi ile değerler eğitimi ayrı bir alan olarak ele alındığı görülmüştür. Türkiye’de de “2013 Okul Öncesi Eğitim Programı” yeniden düzenlenerek doğa ve kültürel çevre eğitimi ile değerler eğitimi ayrı bir disiplin olarak ele alınıp yeniden düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Adak-Özdemir, A. & Özdemir Beceren, B. (2013). Farklı ülkelerde okul öncesi eğitim. (Edt. Gülden Uyanık Balat). *Okul öncesi eğitime giriş*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Akduman, G. G. (2013). Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi. (Edt. Gülden Uyanık Balat). *Okul öncesi eğitime giriş*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aktan, O. & Akkutay, Ü. (2014). OECD ülkelerinde ve Türkiye’de okulöncesi eğitim. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 64-79.
- Arslan, M. (2005). Avrupa Birliği ülkelerinde okul öncesi eğitimin gelişimi ve mevcut durumu. *Milli Eğitim Dergisi*, (167).
- Alat, Z. (2009). Çeşitli ülkelerde okul öncesi eğitim. (Edt. Gelengül Haktanır). *Okul öncesi eğitime giriş*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alma, S. (2005). *Temel eğitim sistemleri açısından Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Altıntaş, S. & Görgeç, İ. (2014). Türkiye ile Güney Kore’nin matematik öğretim programlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Education Sciences*, 9(2), 191-216.
- Aydın, Y. (2018). Karşılaştırmalı eğitim araştırmalarının yapılaş biçimleri. (Edt. Ali Balcı). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, S. (2006). *Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye’de zorunlu eğitim*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Aykaç, N., Kabaran, H. & Bilgin, H. (2014). Türkiye’de ve bazı Avrupa Birliği ülkelerindeki öğretmen yetiştirme uygulamalarının karşılaştırılması olarak incelenmesi (Almanya, Finlandiya, Fransa, İngiltere ve Türkiye örneği). *Turkish Studies Dergisi*, 9(3), 279-292.
- Çelik, Z. & Bozgeyikli, H. (2019). *Dünyada ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme, istihdam ve mesleki gelişim politikaları* (Odak Analiz No. 2). Ankara: EBSAM.
- Çubukçu, Z., Yılmaz, B.Y. & İnci, T. (2016). Karşılaştırmalı eğitim programları araştırma eğilimlerinin belirlenmesi bir içerik analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(1), 446-468.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Erdem, M. (2018). Türk eğitim sistemi. (Edt. Ali Balcı). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Erginer, A. (2006). *Avrupa Birliği eğitim sistemleri ve Türkiye eğitim sistemiyle karşılaştırmalar*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Erkol, H. (2018). Karşılaştırmalı eğitimin tarihsel süreci, amaçları, varsayımları ve tarafları. (Edt. Ali Balcı). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ertan-Kantos, Z. (2018). Federal Almanya Cumhuriyeti eğitim sistemi. (Edt. Ali Balcı). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Eker, S. (2020). Almanya Federal Cumhuriyeti eğitim sisteminin tanıtılması ve Türk eğitim sistemi ile karşılaştırılması. *Sosyoloji Düşün Dergisi*, 5(2), 113-126.
- Ekin, T. Y. & Derman, M. T. (2017). İtalya’da okul öncesi eğitim. (Edt. Handa Asude Başal). *Farklı ülkelerde karşılaştırmalı eğitim: okul öncesi eğitim ağırlıklı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- EURYDICE, (2014). The Italian Education System. <https://www.indire.it/progetto/eurydice>. (Erişim Tarihi: 05.05.2021).
- EURYDICE, (2018). https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/content/teachers-and-education-staff-52_en. (Erişim Tarihi: 24.04.2021).
- EURYDICE, (2019). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-primary-education-32_en. (Erişim Tarihi: 28.04.2021).
- EURYDICE, (2020). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-53_en. (Erişim Tarihi: 01.05.2021).
- EURYDICE, (2021a). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-pre-primary-education-0_en. (Erişim Tarihi: 23.04.2021).
- EURYDICE, (2021b). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-46_en. (Erişim Tarihi: 15.04.2021).
- EURYDICE, (2021c). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/initial-education-teachers-working-early-childhood-and-school-education-45_en. (Erişim Tarihi: 15.04.2021).
- EURYDICE, (2021d). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teachers-and-education-staff-45_en. (Erişim Tarihi: 17.04.2021).
- EURYDICE, (2021e). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-46_en. (Erişim Tarihi: 13.04.2021).
- EURYDICE/EURYBASE, (2010). *Organisation of the education system in the German-speaking Community of Belgium*.
- EURYDICE/CEDEFOP, (2010). Structures of education and training systems in Europe: *Belgium (French Community)*. Christiane Blondin: Education Systems and Practices Analysis Unit.
- Gülcan, M. (2019). *Avrupa Birliği ve eğitim*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Gürkan, T. (1983). Avrupa ülkelerinde okul öncesi eğitim ve ilköğretim (Genel Özellikleri). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 385-392.

- İlğan, A. (2018). Lüksemburg eğitim sistemi. (Edt. Ali Balcı). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kartal, H. (2005). Okul öncesi eğitimin Fransa'daki tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 217-225.
- Kasapçopur, A. (2007). *Avrupa Birliği ülkelerinde eğitim denetimi*. Ankara: MEB Yayınları.
- Kocabaş, A. (2005). Hollanda eğitim sistemi ve sınıf öğretmeni yetiştirmede aktif bir model. *Milli Eğitim Dergisi*, (167).
- Kuru-Turaşlı, N. (2009). Okul öncesi eğitimin tanımı kapsamı ve önemi. (Edt. Gelengül Haktanır). *Okul öncesi eğitime giriş*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kırat, Y. (2010). *Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim sistemlerinde yönlendirme: karşılaştırmalı bir analiz*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Manço, U. & Manço, A. (2017). Belçika'da çok dilli okul öncesi eğitim ve Türk kökenli göçmen çocuklarının durumu. (Edt. Erol Esen & Havva Ergin). *Bir çocuk iki dil çift diploma*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). *2023 Eğitim Vizyonu*. Ankara. <https://2023vizyonu.meb.gov.tr/>. (Erişim Tarihi 10.05.2021).
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2014). *Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. 26 Temmuz 2014 tarih ve 29026 sayılı Resmi Gazete. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi [MEGEP] (2005). <http://www.baltalimani.com/pdf/ABEgitimSistemleriAlmanya.pdf>. (Erişim Tarihi:11.05.2021).
- Niron, D. G (2010). *Avrupa Birliği ülkeleriyle uyumlu bir okul öncesi eğitim model önerisinin benimsenme durumu ve uygulanabilirliği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2004). *Early childhood policy review in The Federal Republic of Germany*. Deutsches Jugendinstitut, Abteilung Kinder und Kinderbetreuung. München: Nockherstraße.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2014), *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2014-en>. (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2015). *OECD Reviews of school resources: Flemish Community of Belgium*. OECD Publishing: Paris.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2020), *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*, OECD Publishing: Paris. <https://doi.org/10.1787/69096873-en>. (Erişim Tarihi: 11.04.2021).
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul öncesi dönem*. (3. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Poyraz, H. & Dere, H. (2006). *Okulöncesi eğitiminin ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sarıboğa Alagöz, N. (2006). *Türkiye'deki ve Hollanda'daki İngilizce öğretmenliği programlarının karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Sönmez, E. (2021). Karşılaştırmalı temel eğitim ve ortaöğretim. (Edt. Murat Gürkan Gülcan & Fatih Şahin). *Karşılaştırmalı eğitim tematik bir yaklaşım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, M. (2006). *Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye'de öğretmen yetiştirme sistemlerinin karşılaştırması*. (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Şahin, F. (2021). Karşılaştırmalı eğitimin tanımı, kapsamı ve tarihçesi. (Edt. Murat Gürkan Gülcan & Fatih Şahin). *Karşılaştırmalı eğitim tematik bir yaklaşım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tavşanlı, Ö. F. (2017). Fransa'da okul öncesi eğitim. (Edt. Handa Asude Başal) *Farklı ülkelerde karşılaştırmalı eğitim: okul öncesi eğitim ağırlıklı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türkoğlu, A. (2020). Karşılaştırmalı eğitim nedir? (Edt. Adil Türkoğlu). *Karşılaştırmalı eğitim dünya ülkelerinden örneklerle*. (2 Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (2008). Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye'de okulöncesi eğitim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 91-110.
- Yılmaz, K. (2018). Belçika eğitim sistemi. (Edt. Ali Balcı). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, K. (2018). İtalya eğitim sistemi. (Edt. Ali Balcı). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2018). <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>. (Erişim Tarihi: 11.05.2021).